

Bhl DA
Elias Smiths Vei 24
1337 SANDVIKA

VAR REFERANSE
18/9146

DERES REFERANSE

DATO
26.03.2020

Endelig tilsynsrapport

Det vises til Finanstilsynets anmodning om redegjørelse av 6.november 2019 og svar fra Bhl DA ved oppdragsansvarlig revisor [redacted] datert 8.desember 2019, 31. januar 2020 og Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport datert 12. februar 2020. Revisjonsselskapet har kommentert Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport i brev 6. mars 2020.

Anmodningen om redegjørelse omfattet revisjonsselskapet og revisjonsutførelsen i perioden 2017 og 2018 for følgende foretak:

- [redacted] heretter foretak A
- [redacted] heretter foretak B

1. Bakgrunn og avgrensninger

Finanstilsynet fører tilsyn med revisorer og revisjonsselskap, jf. Finanstilsynsloven § 1 første ledd nr. 17. Finanstilsynet har både fra interne og eksterne kilder mottatt bekymringsmeldinger vedrørende den finansielle rapporteringen og dermed også revisjonsutførelsen overfor foretak A, foretak B og andre foretak hvor foretak A har bestemmende innflytelse.

2. Finanstilsynets forståelse av revisjonsklienten

En vesentlig del av virksomheten til foretak A og konsernet skjer gjennom det heleide foretak B. Finanstilsynet har gjennomgått årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetninger for årene 2017 og 2018. Regnskapet for foretak A og B ble avlagt 28. juni 2019. Revisors beretninger er datert på samme tidspunkt og er for begge foretak normalberetninger. Finanstilsynet ba revisjonsselskapet om å redegjøre for ulike problemstillinger knyttet til disse to foretakene.

Revisjonsselskapet har revidert foretak A og foretak B for 2017 og 2018. Foretak A er et investeringsforetak uten ansatte. Foretaket har ved utgangen av 2018 4 investeringer. Disse hadde en bokført verdi på MNOK 30,8 i 2018 og MNOK 10,6 i 2017. Foretaket har realisert aksjegevinster på MNOK 43,9 og 15,6 i henholdsvis 2018 og 2017. Gevinstene skriver seg fra nedsalg av aksjer i foretak B. Bokført verdi av egenkapitalen i foretak B var negativ med MNOK 71,8 ved utgangen av 2018 etter et negativt resultat for 2018 på MNOK 76,7. Foretak B er for en stor del finansiert ved opptak av "obligasjonslån" på MNOK 144,8 fra ulike investorer som også har investert i foretaket. Det fremgår av note 8 at renten på disse lånene er 10 %.

Øvrig investeringer i Foretak A ved utgangen av 2018 er [redacted] (heretter foretak C) bokført til MNOK 20 og [redacted] (heretter foretak D) bokført til MNOK

0,25 samt [REDACTED] (heretter foretak E) nedskrevet til kr.1. Foretak C ble anskaffet i 2018. Dette foretaket ble stiftet sent i 2018 og avla ikke årsregnskap for 2018. Det er i note opplyst at foretakets egenkapital var kr. 394 195. Betalingen for disse aksjene skjedde ved overføring av likvider og utstedelse av aksjer i foretak B til [REDACTED] (heretter foretak F). I årsregnskapet for 2018 opplyser foretak F å eie 8,9 % av foretak B til en bokført verdi på MNOK 15. I årsrapporten til foretak B fremkommer at ingen andre enn foretak A eier mer enn 5 % av foretaket. Foretak F ble forøvrig også stiftet i 2018 og hadde i 2018 en gevinst på MNOK 18,3 ved salg av foretak C.

3. Finanstilsynets foreløpige vurderinger

3.1 Salg av aksjer i foretak B

Revisor har for 2017 og 2018 gjennomgått og avstemt transaksjoner knyttet til gevinst ved foretak A salg av aksjer i foretak B. For 2018 har det vært utført stikkprøver på transaksjoner og bokført verdi er avstemt. Kjøp og salg er gjennomgått og avstemt mot sluttsedler i eget arbeidspapir. Dette arbeidspapiret mangler imidlertid kontroll av transaksjonen med foretak F. Revisjonsselskapet opplyser i tilsvaret til foreløpig tilsynsrapport at de har sett avtaler knyttet til foretak F, og at prising på aksjene var på nivå med andre transaksjoner. Videre opplyser revisor at en kopi av avtalene beklageligvis ikke er arkivert i arbeidspapirene i tråd med ISA 230 punkt 8, jf. revisorloven § 5-3 første ledd.

Revisor opplyser at det ikke foreligger en oppdragsavtale mellom foretak A og foretak B knyttet til bistand ved salg av aksjer i foretak B. Foretak A solgte aksjer i foretak B for å kunne kjøpe ut eksterne investorer i datterforetak, og for å oppfylle konsernets forpliktelser om avkastning til minoritetsaksjonærer. Foretak B har ikke fakturert for denne bistanden. Revisor opplyser i sitt tilsvaret til Finanstilsynet at de er enige i at det formelt sett skulle vært inngått en skriftlig avtale, men at det ut fra realitetshensyn er samme personer som er formelt ansvarlige og har signaturrett for begge foretakene. Revisor opplyser at dette vil følges opp for revisjonen av 2019.

Finanstilsynet vurdering

Etter aksjeloven § 3-9 skal det for vesentlige transaksjoner mellom nærstående foreligge skriftlig avtale. Bistand fra foretak B ved salg av aksjer i foretak B samt tilbakekjøp av eksterne investorer i foretak B underliggende datterforetak, anses som vesentlig transaksjon og skriftlig avtale skulle vært utarbeidet. Godtgjørelse for arbeidet utført av foretak B skulle vært regulert i avtalen og tatt utgangspunkt i normale honorarer for denne type arbeid. Forhold har medført at en aksjonær i foretaket har fått fordeler på bekostning av de øvrige aksjonærene. Regnskapet og skattemeldingen til begge foretakene blir heller ikke korrekte.

Finanstilsynet konkluderer med at revisor skulle ha påpekt at arbeid utført for konsernforetak skal avtales skriftlig og gjennomføres som om dette var en transaksjon mellom uavhengige parter, jf. revisorloven § 5-2 tredje ledd jf. ISA 260 punkt 16.

3.2 Foretak A erverv av foretak C

Revisjonsselskapet er ikke revisor for foretak C. Revisor har innhentet takstrapport på eiendommen som foretak C eier, kontrollert at det ikke foreligger noe formelt samarbeid mellom foretak A og foretak F gjennom forvalt.no samt rettet forespørsel til daglig leder i Foretak A. Revisor har i sin

redegjørelse konkludert med at kjøpet av aksjene i foretak C fra foretak F er en forretningsmessig avtale mellom uavhengig parter.

Finanstilsynets vurdering

Kjøpet av foretak C er en vesentlig transaksjon for foretak A. Avtalen skulle vært gjennomgått blant annet for få en forståelse for hvordan vederlaget er fastsatt, herunder hva som er grunnlaget for den store merverdien i tomten.

Revisor har kommentert foreløpig tilsynsrapport og viser til at det i avtalen ikke kommer frem hvordan prisen er fastsatt og at foretak C hadde kjøpt tomteområdet til en fordelaktig pris basert på en tidligere inngått opsjonsavtale. Når den opsjonsavtalen ble inngått er ikke opplyst. Foretak C ble stiftet i august 2018, dvs. rett før foretak A kjøpte selskapet. Kapitalen på stiftelsestidspunktet var kr 400 000. Revisor viser også til at kjøpet var vurdert til å være en del av foretakets normale virksomhet og fremstod dermed ikke som mistenkelig.

Nasjonal tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) har utarbeidet en oversikt over indikatorer på mistenkelige transaksjoner for rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven. Kapittel 2.2- Kundens virksomhet/ bransje, punkt 8- part i store eller viktige transaksjoner med nyetablerte, ikke- transparente eller ikke- identifiserbare selskaper er særdeles relevant. Da både foretak C og F er stiftet i 2018, skulle revisor ha rettet særskilt oppmerksomhet og gjennomgått avtalen som lå til grunn for foretak A sitt kjøp av aksjer i foretak C.

Grundig gjennomgang av selve avtalen, herunder de takster som ligger til grunn for prisingen, er nødvendige revisjonshandlinger for å kunne innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis knyttet til dette aksjekjøpet. Det vises til revisorloven § 5-3 annet ledd, jfr. ISA 500 punkt 6 og ISA 200 punkt 17.

3.3 Salgsinntekter (foretak B)

Revisor har som svar på anmodningen om redegjørelse beskrevet og dokumentert arbeidet som er foretatt rundt kontroll av foretakets inntekter. Foretakets vesentligste inntekter er viderefakturering til datterselskaper basert på timelister og utlegg. Foretak B har 28 ansatte hvorav 14 ansatte er inkludert i timeslisterrapporten. Resterende ansatte jobber med å skaffe konsernet obligasjonslån og investorer i foretak B, prosjekter i egenregi eller administrative oppgaver. Det foreligger vurdering fra revisor knyttet til om noen av de tjenestene som utøves av medarbeidere som ikke skriver timelister skulle eller kunne vært fakturert. Disse medarbeiderne jobber med administrative oppgaver, salg eller egne prosjekter. Det er foretatt en gjennomgang av timelister og fakturagrunnlag mot prosjektene til foretak B. Revisor har gjennomgått fakturerte inntekter for 2018 og hensyntatt opptjent ikke fakturert pr 31.12.2017. Utlegg som ikke er direkte fakturerbare er ført som varekostnad i foretak B.

Finanstilsynets vurdering

Revisor har kontrollert gyldighet av fakturerte inntekter, men har ikke kontrollert fullstendighet av inntekter ved at medarbeidere i foretak B som ikke fører timer etter det opplyste har bistått foretak A ved aksjetransaksjoner i tillegg til innhenting av obligasjonslån. Revisor skriver i sitt svar til Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport at det var vurdert at denne transaksjonen ikke representerte noen vesentlig tjenesteleveranse for foretak A. Finanstilsynet er ikke enig i dette. Av regnskapene

fremgår at foretak A har solgt seg ned i foretak B i 2018 og realisert aksjegevinster på MNOK 44. Tilsvarende gevinst var i 2017 MNOK 15. Foretak A har ingen ansatte, Motpart i aksjetransaksjonene er en rekke investorer. At den jobben foretak B har gjort ikke har hatt vesentlig verdi for foretak A faller på sin urimelighet.

Finanstilsynet mener at slike ytelser foretak B utfører kan omfattes av konsesjonsplikt i henhold til Verdipapirhandelloven. En vurdering og dokumentasjon av om de utførte tjenestene er konsesjonspliktige er ikke gjennomført. ISA 230 punkt 13, jf. ISA 315 punkt 11 bokstav b, krever at revisor skal opparbeide seg forståelse av virksomheten og det lov- og forskriftsmessige rammeverket som gjelder virksomheten. At det er ikke er krevd godtgjørelse endrer ikke revisors undersøkelsesplikt.

Finanstilsynet konkluderer med at revisor ikke har dokumentert forståelsen av virksomheten i tråd med ISA 315 punkt 11 bokstav b jf. revisorloven § 5-2 annet ledd.

3.4 Nedskrivning av investeringsprosjekter (foretak B)

I årsregnskapet for foretak B for 2018 er underliggende prosjektselskaper, hvor det ikke foreligger positive resultater, ikke foreligger underliggende merverdier, eller hvor det er negativ egenkapital, nedskrevet i regnskapet tilsvarende foretak B sin andel av bokført egenkapital. Dette gjelder blant annet [REDACTED] (heretter foretak G) ref. note 5 i årsregnskapet.

Av Kapital 15/2018 fremkommer det at eksterne aksjonærer i foretak G er lovet en forventet avkastning på 35 %. Ved å nedskrive bokført verdi til kr 0, vurderte revisor at dette tok høyde for fremtidige tap. I revisors arbeidspapir for investeringer i datterforetak fremkommer det at foretak G kan gi negative resultater i 2019. Revisor opplyser i sin redegjørelse at eksterne aksjonærer er kjøpt ut i 2019 og at det ble et tap.

Revisor har sitt svar på foreløpig tilsynsrapport til Finanstilsynet gjort rede for at deres vurderinger knyttet til ytterligere nedskrivninger av investeringsprosjekter er basert på skjønn, og at revisor på tidspunktet for avleggelsen av regnskapet vurderte at foretakets estimat var fornuftig basert på informasjonen som forelå og at et tap utover nedskrivningen ville være begrenset.

Verken foretakets estimat eller revisors begrunnelse bak skjønnutøvelsen fremgår av mottatt revisjonsdokumentasjon.

Finanstilsynets vurdering

Revisor har ikke vurdert om det ved regnskapsavslutningen for 2018 i tråd med ISA 330 punkt 20 bokstav a, og ISA 500 skulle vært innhentet revisjonsbevis for å vurdere behov for tilleggsavsetning for innfrielse av løfter om avkastning, herunder tilbakekjøp av resterende 40 % av foretak G. Det samme gjelder for øvrige prosjektselskaper med eksterne investorer.

Etter Finanstilsynets vurdering har ikke revisor foretatt nødvendige vurderinger av behov for avsetning for tap knyttet til prosjekter i datterforetak og påsett at nødvendige tapsavsetninger ble gjort i 2018 regnskapet, jf. revisorloven § 5-2 annet ledd.

3.5 Fortsatt drift og hendelser etter balansedagen (foretak B)

Egenkapitalen i foretak B var ved utgangen av 2018 negativ med MNOK 72 etter et tap i 2018 på MNOK 76. Revisor har avgitt en beretning uten forbehold eller presisering. Det innebærer at revisor har revidert og akseptert fortsatt drift basert på styrets redegjørelse i note 11.

Note nr. 11 - Fortsatt drift

Selskapets aksjekapital er i sin helhet tapt pr 31. desember 2018.

Det foreligger merverdier i underliggende aksjeinvesteringer, samt i selskapets utviklingsprosjekt og øvrige prosjekter. Videre vurderer styret at selskapet er i stand til å innhente tilstrekkelig likviditet frem til realisasjon av disse prosjektene.

På basis av dette, vurderer selskapet det som forsvarlig å legge forutsetningen om fortsatt drift til grunn ved avleggelse av årsregnskapet for 2018.

Oppdragsansvarlig revisor har i sitt arbeidspapir for revisjon av egenkapital og fortsatt drift for foretak B lagt til grunn ledelsens vurderinger av merverdier, prognoser som tilsier store forventede bruttofortjenester på prosjekter i foretakets underliggende datterforetak, samt foretakets egenutviklede produkter. Revisor viser i redegjørelsen til at det foreligger tvil når det gjelder prognoser, men viser til at foretakets aksjer har blitt solgt til verdier som sannsynliggjør at reell egenkapital er positiv. På bakgrunn av dette er det vurdert at forutsetningen for fortsatt drift er til stede.

Revisor angir i sitt tilsvarende til Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport at deres gjennomgang av merverdier, og fortsatt drift er gjort delvis gjennom deres revisjon av underliggende foretak, i tillegg til det som dokumenteres i selve revisjonen av foretak B. Videre angis de ikke har anvendt omsetningskurs som eneste argument for å nøytralisere usikkerheten i underliggende merverdier, men også vurdert foretakets prosjekter og innhentete eksterne takster.

Revisor uttaler i redegjørelsen til Finanstilsynet videre at det var noe usikkerhet rundt finansiering, da forfall av obligasjonslån var nært forestående. Foretak B var i en prosess med ekstern finansiering våren 2019, og ved avleggelsen av årsregnskapet 2018 var foretakets vurdering at man ville lykkes å innhente tilstrekkelig kapital. Revisor vurderte det til at man ville lykkes med denne finansieringen, uten at denne vurderingen bygger på en etterprøving av ledelsens opplysninger eller annen relevant dokumentasjon. I sitt tilsvarende på foreløpig tilsynsrapport uttaler revisor at foretak B hadde muligheter til å realisere underliggende eiendommer for å frigjøre likviditet, alternativt tatt opp lån med pant i underliggende foretak. En slik vurdering fremkommer ikke i mottatte arbeidspapirer.

Finanstilsynets vurdering

Revisor kan ikke i en situasjon med stor negativ egenkapital akseptere styrets redegjørelse for grunnlaget for fortsatt drift uten å etterprøve de forutsetninger ledelsen legger til grunn for sine estimater. Finanstilsynet mener at revisor skulle ha ansett ledelsens prognoser og merverdier som estimater med høy usikkerhet, vurdert om det forelå særskilt risiko jf. ISA 540 punkt 10 og 11, og håndtert risikoen i samsvar med det. Dette ville blant annet inkludert en vurdering og dokumentasjon av de forutsetninger ledelsen legger til grunn jf. ISA 540 punkt 8c, bokstav iv og en særskilt vurdering av ledelsens objektivitet i samsvar med ISA 540 nr 21.

Basert på usikkerheten i ledelsens prognoser skulle revisor ha gjennomgått tidligere prognoser og vurdert om det forelå omstendigheter som kunne identifisert vesentlig feilinformasjon i innværende regnskapsperiode eller manglende objektivitet hos ledelsen jf. ISA 540 punkt 9, bokstav A40.

Revisor har lagt vekt på omsetningskurs på foretak B aksjer som begrunnelse for å akseptere at regnskapet avlegges etter fortsatt drift forutsetningen. Bevisverdien av aksjetransaksjoner i et uregulert marked er lav og kan ikke benyttes som revisjonsbevis for å nøytralisere usikkerheten som er angitt i foretakets prognoser og underliggende merverdier. Det vises til ISA 230 punkt 2 jfr. A5.

Finanstilsynet finner det heller ikke sannsynliggjort at revisor ved avgivelse av sin beretning 28. juni 2019 hadde innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis knyttet til foretakets likviditet neste 12 måneder.

Revisor skal utføre sin virksomhet i samsvar med god revisjonsskikk. ISA 570 punkt 16 krever at revisor har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for å fastslå om det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om enhetens evne til fortsatt drift.

Finanstilsynet konkluderer med at revisor ikke har innhentet hensiktsmessig og tilstrekkelig revisjonsbevis for å kunne konkludere på fortsatt drift i tråd med ISA 570 punkt 6, jf. revisorloven § 5-2, annet ledd.

4. Finanstilsynets konklusjon

Finanstilsynets foreløpige konklusjon er at det foreligger flere feil og mangler ved revisjonsutførelsen.

Dette gjelder spesielt revisors etterprøving og vurdering av transaksjoner med nærstående og ledelsens begrunnelse for fortsatt drift i note til regnskapet i foretak B. Dette forholdet anses som et grovt pliktbrudd, da det ikke er innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessige revisjonsbevis som underbygger revisors konklusjon om at årsregnskapet gir et rettviseende bilde av foretak B's evne til fortsatt drift. Revisjonsberetningen skulle vært modifisert, jfr. ISA 700 punkt 29 og ISA 570 punkt 23 samt ISA 705.

For Finanstilsynet

Anders Grini
senior tilsynsrådgiver

Olav Pettersen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.